

Kirkebylåvens historie

Av Thor Høitomt

Da vi høsten 2004 tok det første spa-desticket på tomta til nytt museumsbygg på Folkenborg, var en ny æra for museet i gang. Vi må imidlertid tilbake til 1960–70-åra for å følge historien om et nytt bygg som skulle gi nødvendige utviklingsmuligheter for et tidsmessig museum. Dårlig økonomi satte i mange år begrensninger, og det ble bare tanker og planer.

Tidlig i 1970-åra ble det lansert tanker om et landbruksmuseum for Østlandet, og Folkenborg var representert på et møte i Museumsforbundet. De hadde planer og tegninger for å legge det nye bygget til nordre grop på Folkenborg.

Forslaget nådde ikke opp, og det ble Ås som trakk det lengste strået. De

hadde fra før et sentralt landbruksmiljø.

I 1980–90-åra ble det utarbeidet flere tegninger og kostnadsoverslag for et nybygg, men det endte med at bygget ble mindre, og kostnadene større for hver gang.

Det ble ved århundredskiftet utarbeidet en ny plan for museene i Østfold. Der var Folkenborg inne som et av syv ansvarsmuseer, noe som ga Folkenborg en ny status. Det ga muligheter for fremtidig utvikling.

Trykksverta på den planen var knapt tørr, før det gikk rykter om at det var for mange museer i Norge. Vi måtte gjennom en konsolideringsprosess der det var forskjellige kriterier som måtte oppfylles for å ha livets rett.

Kirkeby i Hærland fra ca. 1925. Hovedbygningen ble bygd i 1918 og restaurert i 1958. Låven, som er flyttet til Folkenborg museum, er fra 1918. All bebyggelse på dette tunet ble revet til fordel for en planlagt utvidelse av nåværende E-18, som går imellom bygningen og låven, men som det aldri ble noe av.

begeistret for, og ønsket å «selge» oss så dyrt som mulig. Etter lange og vanskelige forhandlinger kom det forslag om en felles overbygning for de syv ansvarsmuseene. Det var en løsning vi var godt fornøyde med, og som gjorde oss likestilt med de andre.

Stiftelsen Østfoldmuseet ble resultatet med fem av de syv ansvarsmuseene som deltagere. Fredrikstad og Halden ville ikke være med, da de var store nok som selvstendige museer. Senere har imidlertid disse kommet med, slik at vi nå er samlet i Stiftelsen Østfoldmuseene.

Tidligere hadde Bjørn Høie vært på besøk i Sverige, og der ble han vist en gammel, rød låve som var innredet til museum. Det var tanker som slo rot hos medlemmene i stiftelsesstyret på Folkenborg. Var det mulig at det også hos oss kunne være interesse for en enhetslåve, og var det vilje til å gi oss penger for å realisere en slik plan?

Det fikk vi positive signaler om, og når tilfeldighetene gjorde at en låve i nærheten skulle fjernes for å komme frem med ny E18, var beslutningen tatt. Vi fikk låven av Statens Vegvesen, den ble tatt ned, merket og kjørt til Folkenborg for lagring. Med en betydelig dugnadsinnsats ble det fjernet flere bøtter med spiker, og materialene ble tekket for senere bruk. Det skulle vise seg at Kirkebylåven ble liggende lengre enn vi hadde regnet med.

Når vi forsto at vi ville komme inn i Østfoldmuseet fant vi tiden moden for å sette i gang byggeprosjektet vårt.

Østre Linje Arkitekter fikk i oppdrag å utarbeide tegninger og kostnads-overslag for et nytt museumsbygg. Anbud på byggetrinn 1, kjelleretasjen, ble utlyst, og firma Haugerud & Vikeby hadde det laveste anbudet, og fikk jobben.

Vi hadde noe penger på bok som var spart gjennom mange år til formålet. Søknad om bidrag ble sendt til kommune, fylke og stat, men før tilsagn ble gitt, ble byggingen satt i gang.

Når kjelleretasjen var ferdig, var vi spente på å se om materialene fra Kirkebylåven passet. Vi fikk et lite sjokk når vi fant ut at grimestokkene var «et nummer» for store til sokkelen. Vi sov ikke særlig godt den natta. Hvem hadde gjort den store tabben?

Heldigvis tok arkitekten på seg skylda, og en tabbeforsikring dekket stort sett de reelle kostnadene.

Løsningen ble at tømmeret ble sendt til et firma i Tønsberg for omhugging, slik at det passet på murene. Vi hadde tapt en del tid, og lønninger og priser på materialer hadde gått opp.

Arbeidet med å reise låven (byggetrinn 2), fikk Asbjørn Brandsrud. Med litt hjelp i starten fra Tønsbergfirmaet, gikk det greit.

Da var det hovedanbudet som sto for tur, det som var innredning av låven (byggetrinn 3) Et fenomen som kalles finanskrisen hadde da nådd Norge, og vi tenkte at det ville bli mange hender uten arbeid som ville legge inn rimelige anbud. Imidlertid

var det ikke så stor interesse for å bygge museum som vi hadde trodd – et meldte seg kun fire. A.F.-gruppen la inn det beste anbudet, og de har til vår store tilfredshet fullført innredning av låven. Vi forsto etter hvert at det å bygge museum var vanskelig med spesielle krav til klimasoner, ventilasjon, brannsikkerhet osv. Det var tidkrevende og kostbart, så bygget ble noe dyrere enn vi hadde regnet med.

Under byggeperioden har vi hatt hjelp og samarbeid med administra-

sjon og styre for Østfoldmuseene. Uten deres velvilje hadde vi knapt klart å fullføre et slikt krevende og kostbart bygg. Et bygg vi er stolte av, og som vi håper blir til gagn og glede for museumsarbeidet i Eidsberg og Østfold, og for de som har sitt daglige virke her.

Til slutt en takk til administrasjon, styrene for historielaget og Stiftelsen Folkenborg museum for engasjement og dugnadsånd før og under bygge-perioden.